

Verkiezingsprogramma

Provinciale Staten 2023-2027

Foar in hoopfolle takomst

ChristenUnie

 Geef geloof een stem

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Hoopvolle regio.....	4
Hoopvolle schepping.....	8
Hoopvolle Samenleving	15

Inleiding

Wij zijn dankbaar voor Fryslân! Dankbaar voor de prachtige natuur in onze provincie. Dankbaar voor onze ondernemers die onze economie en werkgelegenheid willen versterken. Dankbaar omdat er elke dag vrijwilligers klaarstaan om anderen te helpen. Maar we maken ons ook zorgen. Hoe zorgen we ervoor dat iedereen, ongeacht achtergrond of beperking, volwaardig mee kan doen in onze maatschappij? Hoe zorgen we voor voldoende werkgelegenheid, ook voor de volgende generatie? Doen we wel genoeg om onze aarde te beschermen?

De ChristenUnie is zich van deze dingen bewust en ziet dat de manier waarop we met elkaar de samenleving vormgeven ter discussie staat. Gelukkig hebben we ook gezien dat als het erop aankomt we in Fryslân oog voor elkaar hebben. Dat we in staat zijn om elkaar op creatieve manieren te vinden en elkaar te helpen. Wij zijn ervan overtuigd dat het meer dan ooit belangrijk is om te geloven in en te werken aan een provincie waar het niet meer gaat om 'ik' maar steeds meer om 'wij'.

Daarom gaan wij met dit programma de komende verkiezingen in. Ondanks de grote financiële en maatschappelijke uitdagingen presenteren we ons verkiezingsprogramma vol plannen voor Fryslân die laten zien dat de ChristenUnie wil investeren in zorg voor elkaar, in een overheid die bondgenoot is van de inwoners van Fryslân, in een duurzame economie en in keuzes die goed zijn voor Gods schepping.

De ChristenUnie baseert zich op de Bijbel en werkt aan een wereld die eerlijk is en leefbaar blijft, ook voor onze kinderen. De ChristenUnie vindt iedereen van evenveel waarde. We zetten ons in voor een samenleving waarin mensen zorgen voor elkaar. We komen op voor hen die niet voor zichzelf op kunnen komen en zorgen goed voor de natuur die we van God hebben gekregen. Op deze manier geven we invulling aan ons geloof.

Bij het zoeken naar antwoorden op de uitdagingen van deze tijd laten wij ons als christelijke partij inspireren door de Bijbel. In de Bijbel gaat het over mensen, over samenleven en ook over de overheid. De Bijbel heeft een bevrijdende boodschap die hoop geeft. Daarom geven wij ons programma de titel, Foar een hoopvolle toekomst!

**Ik heb jullie geluk voor ogen, niet jullie ongeluk;
ik zal je een hoopvolle toekomst geven** (*Jeremia 29:11*)

Het is een tijd van tegenstellingen en onverwachte wendingen, crisissen volgen elkaar in snel tempo op. Mensen hebben zorgen en angst over de toekomst. De ChristenUnie is een partij van hoop. De komende vier jaar willen wij ons, met alles wat ons gegeven is, inzetten voor een hoopvolle toekomst voor iedere inwoner in Fryslân.

Wij willen het gesprek aangaan, luisteren en keuzes maken. Dit betekent niet dat dit een goudomrande toekomst is, maar een toekomst waarin iedereen kan meekomen en er een vangnet is als dat niet lukt. We zorgen voor elkaar en de schepping, bieden jongeren een hoopvolle toekomst en laten ouderen waardig ouder worden. Niemand wordt aan zijn lot overgelaten. Omdat elk uniek mens waardevol is in Gods ogen en de aarde aan ons is toevertrouwd. Voor ons verwijst de slogan ook naar de ultieme toekomst: Gods koninkrijk.

Hoopvolle regio

Hoopvolle regio

Economie

Een gezonde economie biedt kansen om duurzaam te ondernemen, met respect voor mens en natuur. De ChristenUnie Fryslân streeft niet naar maximale groei, maar naar maximale bloei. Wij willen 'brede welvaart' voor iedereen. Dit betekent dat welvaart, welzijn en welbevinden met elkaar in balans zijn.

Het midden- en kleinbedrijf (MKB) is de motor van de economie van Fryslân en Noord-Nederland. De ChristenUnie wil het vestigingsklimaat in Fryslân blijven versterken, onder meer door de MKB-voucherregeling uit te breiden en bedrijven nog meer te stimuleren om te innoveren en te verduurzamen.

Onze ambitie is dat Fryslân koploper wordt in de circulaire economie in Nederland en Europa. Wij streven naar sluitende kringlopen en hergebruik van grondstoffen. Dit past bij onze visie op goed rentmeesterschap. We zetten in op het niet gebruiken, minder gebruiken, hergebruiken, terugwinnen en composteren van materialen en grondstoffen. Wij willen dat de provincie samen met gemeenten, onderwijs, maatschappelijke organisatie en bedrijven tot ambitieuze circulaire doelstellingen komt. De provincie kan hierin een voorbeeldfunctie vervullen door zoveel mogelijk circulair in te kopen en in al haar beleidsprogramma's aandacht te besteden aan circulariteit.

De Friese belangen moeten goed worden behartigd in Den Haag en Brussel. Daarom sturen wij aan op een sterkere lobby. Wij willen dat Fryslân blijft deelnemen aan het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), maar daarnaast ook een eigen lobby voert om meer subsidies voor Fryslân binnen te halen en meer bedrijven naar Fryslân te trekken.

De verduurzaming van bedrijventerreinen moet worden versneld. Wij zetten in op circulaire bedrijventerreinen, voorzien van duurzame energie. De provincie heeft hierbij een belangrijke rol als aanjager en verbinder. Wij willen dat de provincie samen met medeoverheden en bedrijven een convenant opstelt om de versnelling de komende jaren daadwerkelijk te realiseren.

Onze speerpunten en bouwstenen:

- + Investeren in koploerspositie voor Fryslân op het gebied van de circulaire economie
- + Stimuleren MKB-innovatiekracht door uitbreiding van de MKB-voucherregeling
- + Versterken van de Friese lobby in Den Haag en Brussel
- + Verduurzamen en vergroenen van bedrijventerreinen

Recreatie en toerisme

Kenmerkend voor Fryslân zijn de rust, ruimte, vergezichten en schone lucht. Uniek in Nederland. Wij zijn trots op de diversiteit aan landschappen, de Friese cultuur en de Friese taal. Deze kwaliteiten moeten worden benut én beschermd. Dat vraagt zorgvuldigheid in het uitwerken van beleid en plannen.

De sector toerisme en recreatie draagt bij aan de brede welvaart in Fryslân. Veel toeristische en recreatiebedrijven zijn familiebedrijven, met een grote diversiteit. Die diversiteit willen wij blijven steunen. Het programma Gastvrij Fryslân heeft zich de afgelopen jaren bewezen. Hiervoor willen wij de komende periode opnieuw middelen beschikbaar stellen. Recreatieve voorzieningen zijn er niet alleen voor toeristen, maar ook voor eigen inwoners. Dit vraagt om slimme combinaties en goede toegankelijkheid van voorzieningen.

Fryslân is 'ît lân fan ferhalen'. Die verhalen willen we delen, bijvoorbeeld door middel van QR-codes op borden langs boerenlandpaden en kerkenpaden. Die paden moeten zo toegankelijk mogelijk worden gemaakt omdat ze een visitekaartje voor onze provincie zijn.

Onze speerpunten en bouwstenen:

- + Verbeteren van recreatieve en toeristische voorzieningen voor toeristen en inwoners
- + Versterken van het netwerk 'It lân van ferhalen' langs boerenlandpaden en kerkenpaden
- + Beschermen van het landschap; ontwikkelingen in het buitengebied worden zorgvuldig landschappelijk ingepast
- + Stimuleren van diversiteit van aanbod binnen de recreatiesector.

Mobiliteit

Voor een leefbare provincie is goede bereikbaarheid van cruciaal belang. Die bereikbaarheid staat erg onder druk. In coronatijd is het openbaar vervoer teruggelopen en zijn dienstregelingen ingeperkt.

De ChristenUnie Fryslân ziet goed openbaar vervoer als basisvoorwaarde voor de leefbaarheid. De provincie heeft hierin een grote verantwoordelijkheid. Met een nieuwe concessie op komst is het van belang om innovatie aan te jagen. Bijvoorbeeld door verenigingen van dorpsbelangen en individuele inwoners uit te dagen om met innovatieve ideeën te komen om het OV te stimuleren. Daarnaast willen wij mobiliteit hubs stimuleren met oplaadpunten voor auto en fiets en pakkethubs.

Fietsen is gezond en het draagt wezenlijk bij aan de verduurzaming van de mobiliteit. De ChristenUnie heeft de ambitie om van Fryslân de fietsprovincie van Nederland te maken. Wij investeren in uitbreiding van fietssnelwegen en verder fiets infrastructuur. Om het gebruik van de fiets te stimuleren investeren wij in betere voorzieningen voor de fiets op stations en hubs en blijven wij het gebruik van de OV-fiets en deelfiets aanmoedigen. De ChristenUnie is voorstander van het stimuleren van de fietshelm op de (elektrische) fiets, wij richten ons hierbij met name op kwetsbare doelgroepen.

De Friese weg-infrastructuur is grotendeels voltooid en het onderhoud van onze wegen is op orde. Bij vervanging en onderhoud van wegvakken willen wij fluisterasfalt om het woonplezier van inwoners te vergroten. Een aandachtspunt blijft de weg Leeuwarden - Sneek. Opwaardering van deze weg heeft onze voorkeur boven een nieuw tracé.

De railinfrastructuur is voor Fryslân minstens zo belangrijk als het wegennet. Wij maken ons zorgen over de spoorverbinding naar de Randstad. Die verbinding is van essentieel belang. Daarom blijven wij inzetten op het behoud van vier treinen per uur tussen Leeuwarden en Zwolle en de realisatie van station Werpsterhoeke. Wij willen dat treinen bij grote schaatsevenementen stoppen bij station Heerenveen-Thialf. Ook zijn wij groot voorstander van de ontwikkeling van de Lelylijn. Deze lijn stelt meer mensen in staat om in onze provincie te wonen en/of te werken en leidt daarmee tot versterking van de Friese economie.

De vervanging van de HRMK-brug bij Leeuwarden door een spoorquaduct is een stap dichterbij gekomen doordat het rijk een bijdrage van 75 miljoen euro heeft toegezegd. Wij willen dat hierover spoedig een definitief besluit wordt genomen en dat het spoorquaduct wordt gerealiseerd.

Wij willen het vervoer van goederen over het water stimuleren en het vervoer over de weg verminderen. De provincie kan hierin een sturende rol vervullen door een nieuwe visie op de (elektrificatie van de) binnenvaart te ontwikkelen, anticiperend op toekomstige eisen. De tijd is er rijp voor: de opwaardering van het Prinses Margrietkanaal is ver gevorderd, de sluis bij Kornwerderzand wordt verruimd. En de mbo-opleiding Binnenscheepvaart in Harlingen levert de nodige jonge vakmensen af.

Onze speerpunten en bouwstenen:

- + Realiseren Lelylijn, met een volwaardige aftakking naar Leeuwarden
- + Behouden van 4 treinen per uur van Leeuwarden naar Zwolle en vice versa
- + Realiseren van station Werpsterhoeke
- + Inzetten op innovatie en versterking van het openbaar vervoer

- ⊕ De provincie stimuleert het gebruik van de fietshelm voor kwetsbare doelgroepen op de (elektrische) fiets
- ⊕ De provincie investeert in uitbreiding van fietssnelwegen die aantrekkelijk zijn voor woon-werk verkeer. De ChristenUnie biedt daarmee ruimte aan de snelle fietsers (e-bikes, Speed pedelecs en racefietsers)
- ⊕ De provincie investeert in betere fietsvoorzieningen; bijvoorbeeld bij stations en hubs om de (elektrische) fiets een aantrekkelijk vervoersalternatief te maken. Een goed aanbod van OV-fietsen is daarbij van belang
- ⊕ Ontwikkelen van een visie op duurzame vaarwegen en havens
- ⊕ Bevorderen van de elektrificatie van de binnenvaart

Financiën

De begroting van de provincie is de afgelopen jaren kleiner geworden. Deze trend zet de komende jaren door. De tijd van de Nuon-gelden is voorbij. Dit vraagt realisme op het gebied van financiën. Wij willen de provinciale opcenten als bron van inkomsten behouden.

Het is van belang om de kerntaken van de provincie scherp neer te zetten. In onze visie heeft de provincie de taak om zich als partner van gemeenten op te stellen bij het op orde krijgen en houden van de gemeentelijke financiën. Dit gaat verder dan het wettelijk verplichte financieel toezicht. De provincie kan meedenken en adviseren, met respect voor de eigen verantwoordelijkheid van gemeenten.

- ⊕ Onze speerpunten en bouwstenen:
- ⊕ Discussie aangaan over kerntaken provincie
- ⊕ Handhaven van provinciale opcenten op huidige niveau

Bestuurlijke vernieuwing

Het zijn (politiek) onrustige tijden. De afstand tussen inwoners en overheid lijkt groter dan ooit en dat terwijl er grote (maatschappelijke) vraagstukken zijn die een oplossing vragen. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat inwoners zich gehoord en serieus genomen voelen. Daarom willen wij eigen initiatieven van inwoners stimuleren. We willen minder regels die initiatieven van inwoners belemmeren. Ook moeten inwoners ondersteuning kunnen krijgen door een initiatiefcoördinator. Het is belangrijk dat de provincie een gelijkwaardige partner is voor maatschappelijke initiatieven.

Onze speerpunten en bouwstenen:

- ⊕ De provincie is laagdrempelig bereikbaar voor inwoners
- ⊕ De provincie opent een initiatiefloket en stelt een initiatiefcoördinator aan

Hoopvolle schepping

Hoopvolle schepping

Landbouw

Fryslân is dé landbouwprovincie van Nederland. In onze visie staan landbouw en natuur niet tegenover, maar naast elkaar. Goed rentmeesterschap houdt in dat we de vruchtbare grond gebruiken, maar zonder de bodem uit te putten.

De ChristenUnie vindt het van groot belang dat boeren perspectief krijgen. Wij willen dat jonge boeren voorrang krijgen bij verkoop van landbouwgrond door de provincie. Wij zetten in op een toekomstbestendige grondgebonden en duurzame landbouw, met oog voor ecologische, economische en sociale waarden.

Kringlooplandbouw zorgt voor een duurzame voedselvoorziening en voor behoud van biodiversiteit, zonder of met minimale negatieve gevolgen voor bodem, natuur en klimaat. In deze kringloop moet ook de consument een plaats krijgen. Wij willen de productie en verkoop van lokale producten stimuleren. Een goede prijs voor een mooi product geeft ondernemers de kans zich te ontwikkelen en geeft inwoners de kans te genieten van producten van eigen bodem.

Boeren weten bij uitstek wat er kan en nodig is als het gaat om bemesten, zaaien en oogsten. Toch zijn veel activiteiten op landbouwgrond met een vaste kalender gereguleerd. Dit veroorzaakt spanningen. De landbouw vraagt meer flexibiliteit en eigen regie. De rol van de provincie is daarin beperkt; veel landbouwbeleid wordt immers in Brussel gemaakt. Fryslân kan echter door middel van pilots en monitoring laten zien dat het anders kan.

Nederland en Fryslân staan voor de opgave om de stikstofuitstoot de komende jaren te beperken. Dit is niet alleen een opgave voor de landbouw, maar voor alle sectoren. Alleen als we samen de problemen oplossen, is er voor iedereen perspectief.

De 'Fryske Oanpak' biedt ruimte voor gebiedsprocessen waarin grondgebruikers op lokaal niveau de uitdagingen aangaan. Die aanpak biedt ook kansen voor jonge startende boeren. Bijvoorbeeld in de vorm van pilots waarin innovaties worden beproefd, gericht op doelen als emissiereductie, waterkwaliteit, bodemvruchtbaarheid en het tegengaan van klimaatverandering.

De omslag naar een duurzame landbouw begint in het onderwijs. De onderwijsinstellingen Aeres en het Van Hall instituut kunnen daaraan bijdragen. Onze ambitie is dat de landbouw in Fryslân een voorbeeld is voor Nederland.

Veenweidegebied

Fryslân kent ongeveer 80.000 ha veenweidegebied. De afgelopen decennia was het beleid gericht op ontwatering en peilverlaging (peil volgt functie), waardoor de veengebieden zijn gezakt, met als gevolg dat hier veel CO₂ vrijkomt. De CO₂-uitstoot moet in 2030 met 55% zijn gedaald ten opzichte van 2010. Dit vraagt een wijziging van het provinciale beleid: het waterpeil in de veenweidegebieden moet omhoog. Daarmee behouden we het veen en neemt de CO₂-uitstoot af.

Bij een hoger waterpeil kunnen boeren in dit gebied niet meer op dezelfde wijze het land bewerken. Ook komt de weidegang onder druk te staan. De ChristenUnie vindt dat de betrokken boeren perspectief moeten krijgen. De aanpak van deze problematiek kan alleen slagen door intensief met boeren samen te werken en met maatwerk-oplossingen te komen. Ook moeten boeren worden ondersteund bij het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen. Denk aan de teelt van de lisdodde als grondstof voor circulaire woningbouw. Daarbij is de eerste jaren een overgangscompensatie vanuit de overheid noodzakelijk. Een optie is ook het plaatsen van zonnepanelen op grond die minder geschikt is voor landbouw. Dit vraagt onderzoek naar het verantwoord inpassen van zonnevelden in het landschap.

Onze speerpunten en bouwstenen:

- + Streven naar evenwicht tussen landbouw en natuur
- + Maximaal inzetten op grondgebonden, duurzame landbouw
- + Inzetten op een zo klein mogelijke kringloop
- + Perspectief bieden voor (jonge) boeren
- + Onderwijs actief betrekken bij de transitie van de landbouw
- + Experimenteren met alternatieve verdienmodellen in het veenweidegebied
- + Pilots uitvoeren gericht op stikstofreductie en verbetering bodemleven

Funderingsschade

Het zakkende veenweidegebied veroorzaakt ook een probleem voor woningen die op houten palen zijn gebouwd. Deze palen verrotten door drooglegging. Dat leidt tot grote schade aan de huizen (gemiddeld zo'n € 100.000). In sommige gevallen is sloop de enige optie. Die kosten kunnen huiseigenaren niet zomaar ophoesten. Na een langsepende discussie wordt het tijd dat de provincie hiervoor verantwoordelijkheid neemt, samen met het Wetterskip en het Rijk. Hier is eind 2022 een begin mee gemaakt. Gedupeerde huiseigenaren moeten ruimhartig worden gecompenseerd.

Natuur- en landbouwgrond

De waterkwaliteit, de bodemgezondheid, de biodiversiteit, de weidevogels, de schade door ganzen en exoten en een dreigend tekort aan gezond drinkwater, al deze zaken vragen een grondige bezinning op het gebruik van natuur en landbouwgronden. Die bezinning is een zaak van de overheid, boeren en natuurorganisaties en ook van betrokken bedrijven en kennisinstellingen. Lokale kennis is van groot belang om via gebiedsprocessen invulling te geven aan de taakstellingen.

De eisen voor reductie van de stikstofuitstoot en de kwaliteitseisen voor water en bodem zijn gekoppeld aan inspanningsverplichtingen die al in 2027 en 2030 tot resultaten moeten leiden. De ChristenUnie wil dat de implementatieplannen zo snel mogelijk gereed zijn. Daar hoort ook een passende financiële dekking bij.

De samenwerking van de provincie met de deelnemende partijen in Natuer mei de Mienskip laat zien dat met publiek-private samenwerking veel bereikt kan worden. In dit spoor werken we verder. Wij zien voorlopig geen noodzaak om het instrument van onteigening in te zetten.

Het onderhoud van de eigen tuin betreft jong en oud bij het belang van duurzaam beheer van natuur- en landbouwgrond. Daarom zet de provincie zich in – met musea en kennisinstellingen – voor een goede publieke voorlichting over het stimuleren van biodiversiteit.

Predatiebeheer

Fryslân is dé provincie van de weidevogels. Weidevogels worden echter in toenemende mate bedreigd door roofdieren die het op (jonge) vogels voorzien hebben. Wij willen predatie-luwe gebieden waar weidevogels rustig kunnen broeden en hun jongen kunnen grootbrengen. In deze gebieden worden roofdieren actief geweerd.

De aanwezigheid van de wolf in Fryslân zorgt voor onrust. Bij gebrek aan natuurlijke vijanden kan de wolvenpopulatie fors toenemen, met alle ongewenste gevolgen van dien. Vooral schapenhouders vrezen dat wolven grote schade toebrengen aan hun kuddes. De ChristenUnie vindt dat er in ons cultuurlandschap geen plaats is voor de wolf.

Onze speerpunten en bouwstenen:

- + Geen verplichte uitkoop van boeren
- + Op transparante wijze in gesprek blijven met boerenorganisaties, natuurorganisaties, bedrijfsleven en kennisinstellingen

- ⊕ Inzetten op gebiedsprocessen en passende instrumenten om knelpunten in logisch samenhangende gebieden aan te pakken. Kennis, innovaties en verdienmodellen zijn hierbij ondersteunend
- ⊕ Natuer mei de Mienskip ook in andere varianten uitvoeren
- ⊕ Delen van resultaten van pilots – gecentraliseerd en gefaciliteerd – met andere belanghebbenden
- ⊕ Inwoners stimuleren hun steentje bij te dragen aan de vergroening van hun omgeving
- ⊕ Actief oplossingen zoeken voor het weren van de wolf

Duurzaamheid

Wij geloven dat God ons een wereld heeft gegeven waar we van mogen genieten en waar we voor moeten zorgen. Het gaat echter niet goed met de aarde. Wij willen daarvoor binnen onze kring van invloed verantwoordelijkheid nemen. Duurzaamheid moet integraal in elk beleidsdomein worden meegenomen. Wij noemen dat: goed rentmeesterschap.

Energie is daarbij een belangrijk thema. We hebben energie nodig om huizen te verwarmen, apparaten van stroom te voorzien en om ons te kunnen verplaatsen. De uitdaging is om dat te doen op een manier die geen aanslag pleegt op de aarde. De energietransitie is een maatschappelijke transitie. We willen dat iedereen mee kan doen: jong en oud, rijk en arm. Energiearmoede moet worden voorkomen. Het is belangrijk dat de maatregelen voor verduurzaming voor iedereen haalbaar en betaalbaar zijn.

De komende jaren ontvangt de provincie middelen van het rijk om te investeren in duurzaamheid. Duurzaamheid is al langere tijd een topprioriteit in Fryslân, zowel bij de provincie als bij inwoners. Steeds meer inwoners nemen initiatieven om lokaal energie op te wekken en om huizen en wijken te verduurzamen. Energiecoöperaties en lokale initiatieven zijn in onze ogen de helden van de energietransitie. Zij brengen de transitie dicht bij de burger en maken lokaal eigendom mogelijk. Wij willen deze hoopvolle en noodzakelijke beweging naar een groene en duurzame leefomgeving versterken en versnellen. De provincie moet deze coöperaties praktisch en financieel ondersteunen.

Besparen

De grootste energiebesparing is energie die niet wordt gebruikt en CO2 die niet wordt uitgestoten. De eerste stap is dus: minder energie verbruiken. De ChristenUnie zet daarom vol in op isolatie van woningen. Ook van verouderde sociale woningbouw. Om dit te realiseren zijn goed opgeleide vakmensen nodig. Die zijn er nu onvoldoende, waardoor mooie plannen vertragen. Wij willen dat de provincie de regie neemt en dit probleem samen met mede-overheden, de Friese Energie Alliantie (FEA), bedrijven en onderwijs- en kennisinstellingen aanpakt, ook door middel van de Regionale Energiestrategie.

De provincie onderzoekt samen met gemeenten hoe inwoners met een kleine portemonnee kunnen meekomen in de energietransitie. Het Energieteam Fryslân is een netwerk waarin meer dan 100 energiecoaches en energieadviseurs participeren. De ChristenUnie wil dit soort initiatieven blijven steunen.

Het is belangrijk dat de provincie zelf het goede voorbeeld geeft bij het terugdringen van de CO2-uitstoot. Provinciegebouwen moeten in 2030 klimaatneutraal zijn. Nieuwe provinciale infrastructuur moet klimaatneutraal worden aangelegd.

Onze speerpunten en bouwstenen:

- ⊕ Iedereen moet mee kunnen doen met de energietransitie
- ⊕ Energiecoöperaties en lokale initiatieven praktisch en financieel ondersteunen
- ⊕ Zorgen voor voldoende goed opgeleide vakmensen
- ⊕ Provinciale gebouwen klimaatneutraal in 2030
- ⊕ Provinciale infrastructuur klimaatneutraal aanleggen

Energiemix

Het gebruik van fossiele brandstoffen moet fors omlaag. Onze ambitie is een gasloze provincie. Daarom zijn wij tegen gaswinning in Fryslân en de Waddenzee. Wij zetten in op een brede mix van duurzaam opgewekte energie: wind, zon, geothermie, biogas en waterstof. Landschappelijke inpassing en maatschappelijk draagvlak zijn hierbij belangrijke criteria.

De ChristenUnie wil veel meer ruimte voor kleine windmolens, de zogeheten Groninger molens. Wel is de landschappelijke inpassing een criterium. Dorpsmolens, zoals de windmolen in Reduzum, zijn een mooi voorbeeld van lokale opwekking met een groot draagvlak. De ChristenUnie wil soortgelijke initiatieven in dorpen stimuleren, mits er voldoende draagvlak is onder bewoners en de molen landschappelijk kan worden ingepast. Dat betekent dat er een grens is aan de hoogte van molens.

Als het om grote windmolens gaat, hebben wij de voorkeur voor plaatsing op zee. Bij een zorgvuldige afweging van belangen kunnen grote windmolens ook op land worden geplaatst, maar dan wel geclusterd. Dus geen grote solitaire molens.

De ChristenUnie is terughoudend met het inzetten van goede agrarische gronden voor grootschalige opwek van zonne-energie. Wij willen dat de provincie voor grootschalige zon- en windprogramma's een sociaal-maatschappelijk kader hanteert, met voorwaarden voor inspraak, participatie en keuze van gebieden zoals:

- ⊕ Actieve betrokkenheid van omwonenden, grondeigenaren en overige belanghebbenden
- ⊕ Minimaal 50% lokaal eigendom
- ⊕ Zorgvuldige integratie in het landschap (meervoudig ruimtegebruik)

De ChristenUnie wil dat de provincie de mogelijkheden onderzoekt om de vernatting van veengebieden te combineren met zonne-opweklocaties. Doordat het natte land minder opbrengt, kan opwek van zonne-energie voor boeren een alternatieve inkomstenbron genereren. Wij willen provinciaal beleid voor zonnepanelen op gebouwen, industrie, langs wegen, op het water en op gronden als parkeerterreinen en waterzuiveringsinstallaties. Geluidschermen langs provinciale wegen moeten tegelijkertijd worden gebruikt voor energieopwekking. In leegstaande industriegebieden en 'pauzelandschappen' kunnen tijdelijke zonnevelden worden toegestaan.

In de zoektocht naar nieuwe vormen van energie werpen wij aan de voorkant geen belemmeringen op. Een kleine, afvalarme kerncentrale is het onderzoeken waard. Waterstof is een belangrijke drager van de duurzame energie van de toekomst. Groningen en Drenthe lopen voorop op als het gaat om het ontwikkelen van waterstof-initiatieven. Wij willen dat Fryslân actiever met Groningen en Drenthe gaat samenwerken.

Het is van essentieel belang dat inwoners zich gekend en gehoord voelen in de energietransitie. De provincie moet het eerlijke verhaal vertellen: de energietransitie heeft impact op de ruimte en vraagt offers, maar is noodzakelijk en mogelijk. We kunnen het.

Wij willen dat de provincie regionale energietafels organiseert om samen met inwoners, gemeenten, waterschap en netbeheerders de mogelijkheden te verkennen om aan de energie- en klimaatambities te voldoen. Een belangrijk onderwerp daarbij is de krapte op het elektriciteitsnet. Het doel is dat iedereen bijdraagt aan het wegnemen van belemmeringen voor de noodzakelijke verzwaring en uitbreiding van het elektriciteitsnet.

Onze speerpunten en bouwstenen:

- ⊕ Op meer plaatsen kleine windmolens toestaan. De huidige beperkingen bij boerenbedrijven wegnemen
- ⊕ Ruimte voor dorpsmolens, met aandacht voor landschappelijke inpassing en draagvlak
- ⊕ Agrarische grond in de eerste plaats bestemmen voor voedselproductie

- ⊕ Onderzoeken van mogelijkheden voor zonne-opweklocaties in veenweidegebied
- ⊕ Parkeerterreinen en waterzuiveringsinstallatie gebruiken als opweklocatie
- ⊕ Beleid maken om 'pauzelandenschappen' te gebruiken voor (tijdelijke) opwek van zonne-energie
- ⊕ Organiseren van regionale energietafels om de energietransitie te realiseren en waar mogelijk te versnellen
- ⊕ Actief samenwerken met Groningen en Drenthe op het gebied van waterstof
- ⊕ Geen gaswinning op land en onder de Waddenzee

Waddengebied

De Waddenzee is UNESCO Werelderfgoed. Het is wereldwijd het grootste natuurlijke systeem van zand- en slikplaten en laaggelegen, beschermende eilanden. Een uniek leefgebied voor meer dan 10.000 vaak zeldzame plant- en diersoorten, met een uitzonderlijk grote voedselrijkdom. Dit maakt de Waddenzee tot een onmisbare tussenstop voor miljoenen vogels tijdens hun trektocht.

De Waddenzee is onderdeel van het Waddengebied. Een gebied dat enorm in trek is bij recreanten en toeristen. Begrijpelijk, want de natuur, ruimte, rust van de eilanden en de plaatsen langs de waddenkust zijn prachtig.

Waddenfonds

De afgelopen 20 jaar heeft het Waddenfonds veel projecten en programma's mogelijk gemaakt, met als resultaat meer natuur en duurzame economische ontwikkeling in de regio. Maar het Waddengebied is nog niet af. De uitdagingen voor natuur en duurzame economische ontwikkeling blijven groot. Het Waddenfonds krijgt nog tot 2026 rijksmiddelen. Voor de periode daarna zijn opnieuw rijksmiddelen nodig voor projecten ter versterking van de natuur en een duurzame economie. Wij zetten in op een fors cofinancieringsbudget van € 10 miljoen voor het Waddenfonds.

Water

Klimaatverandering leidt tot meer weersextremen, ook in Fryslân. Extreme neerslag en langdurige droogte eisen hun tol. De landbouw wordt op steeds meer plekken ernstig belemmerd door verzilting. Drinkwaterbedrijven luiden de noodklok over drinkwatervoorraden. Dit vraagt een nieuwe balans in het vasthouden, bergen en afvoeren van water.

De ChristenUnie ondersteunt het Deltaprogramma, waarin overheden samenwerken aan de waterveiligheid. Wij willen dat de provincie bij ruimtelijke ordening meer rekening houdt met waterveiligheid. Waterbelangen moeten sturend zijn bij alle keuzes rond ruimtelijke ontwikkelingen. Dat geldt voor woningbouw, wegen en ook industrieterreinen. Lokale kaden en keringen met fiets- en wandelpaden moeten eveneens veilig zijn.

Waterkwaliteit

De waterkwaliteit in Fryslân is nog niet overal op orde. In 2027 moet de provincie aan strenge Europese eisen voldoen. Daar is meer regelgeving voor nodig. Het beleid om ongewenste verontreiniging van oppervlaktewater en grondwater, bijvoorbeeld door mest en medicijnresten te voorkomen, moet worden aangescherpt. Er moeten meer natuurvriendelijke oevers worden aangelegd. Hoe schoner het water, hoe beter de visstand. Ook willen we dat in Fryslân overal in het buitenwater kan worden gezwommen.

Drinkwater

De stijgende vraag naar drinkwater zet de drinkwaterwinning onder druk. Het is nodig dat burgers in warme en droge periodes hun watergebruik aanpassen. Wij willen dat de provincie samen met Vitens blijft innoveren zoekt om de drinkwatervoorziening in de toekomst op peil te houden.

Klimaatadaptatie

We moeten ons beter voorbereiden op extreme droogte en waterpieken, bijvoorbeeld door middel van zomerpolders en regionale waterbuffers. Klimaatadaptatie begint met klimaatacceptatie: we moeten weer leren om met het water te leven. Water is een leidend principe in ruimtelijke ontwikkeling. De regel 'peil volgt functie' maakt plaats voor het principe 'functie volgt peil'. Meer water vasthouden is het uitgangspunt. Bij de herinrichting van gebieden worden de mogelijkheden onderzocht om waterberging te realiseren.

Verziltting

Om verziltting van de bodem tegen te gaan, moeten de huidige proeven worden voortgezet. Wij willen een brede taskforce voor een integrale aanpak van de verziltting, waarbij provincie, Wetterskip en gemeenten samenwerken.

Onze speerpunten en bouwstenen:

- ⊕ Water vasthouden wordt het uitgangspunt bij ruimtelijke ontwikkelingen
- ⊕ Het waterpeil in een gebied is maatgevend voor ontwikkelingen in dat gebied
- ⊕ Meer maatregelen om aan de eisen voor schoon water te voldoen
- ⊕ Samen met betrokkenen onderzoeken van mogelijkheden voor waterberging
- ⊕ Inzetten van een brede taskforce voor aanpak verzilttingsproblematiek. Huidige proeven en testen voortzetten
- ⊕ Instellen van een subsidieregeling, samen met gemeenten, voor regenwater- en water-recyclesystemen

Hoopvolle Samenleving

Hoopvolle Samenleving

Zorg

Heel Fryslân is gebaat bij sterke kernen met voldoende zorgaanbod vanuit de eerste lijn. Huisartsen en fysiotherapeuten worden echter schaars op het platteland. Van alle huisartsen in Fryslân is 41 procent 55 jaar of ouder. Op termijn tast dit de leefbaarheid, gezondheid en veiligheid aan. Nieuwe vormen van consult op afstand zijn belangrijk, maar lossen het probleem niet op. De provincie moet een regierol nemen in het spreiden van huisartsen en fysiotherapeuten over de provincie, ook in kleine kernen.

Wonen

Iedereen heeft behoefte aan een thuis. Sterker, wonen is in ons land zelfs een sociaal grondrecht. In artikel 22 van de Grondwet staat het zo: "Bevordering van voldoende woongelegenheden is voorwerp van zorg der overheid." Wonen gaat over zoveel meer dan stenen stapelen. Wonen gaat over samenleven, over samenhang, over het zijn van een mienskip in een straat of buurt, in een wijk of dorp.

In het ruimtelijk beleid van de provincie vinden wij drie zaken van groot belang: duurzaamheid, sociale kwaliteit en ruimtelijke kwaliteit. De ChristenUnie wil zorgvuldig met de schaarse ruimte omgaan. Dit betekent dat we gebouwen hergebruiken of een andere functie geven en dat we bouwen naar aard en schaal in stedelijk gebied en op het platteland.

Verduurzaming van de woningvoorraad is een grote opgave en vooral ook een zaak van de lange adem. De ChristenUnie vindt dat deze transitie voor iedereen betaalbaar moet zijn en dat iedereen kan profiteren van de bijkomende voordelen. Daarnaast zijn wij voorstander van duurzame initiatieven zoals Tiny Houses. De provincie moet hierin ruimhartig faciliteren.

Mensen met een ondersteunings- en/of zorgvraag moeten steeds vaker en langer zelfstandig blijven wonen. Deze groep wordt mede door de vergrijzing steeds groter. Wij willen dat de provincie gemeenten en andere partijen stimuleert om nieuwe woonvormen voor deze kwetsbare inwoners te realiseren. Woonvormen nabij voorzieningen, met mogelijkheden om andere mensen te ontmoeten en deel te nemen aan activiteiten. Dit draagt bij aan oplossingen voor eenzaamheid en aan een betere gezondheid.

De krapte op de woningmarkt stelt ons ook in Fryslân voor uitdagingen. De ChristenUnie is van mening dat er een versnelling moet komen in de woningbouw in onze provincie. Daarmee nemen wij ook verantwoordelijkheid voor de landelijke woningbouw opgave.

Onze speerpunten en bouwstenen:

- ⊕ De provincie stimuleert het ombouwen van leegstaande bedrijven of kantoren naar woningbouw
- ⊕ De provincie stelt eisen aan aantallen woningen in de categorieën: sociale huur, midden huur en betaalbare koopwoningen. Zij investeert daarbij samen met gemeenten in onrendabele toppen in de grondexploitatie als gevolg van deze keuzes.
- ⊕ Wooninitiatieven zoals tiny houses worden actief door de provincie ondersteund
- ⊕ De provincie stimuleert circulair bouwen van woningen, klimaatbestendig bouwen gasloos en energieneutraal
- ⊕ De provincie stimuleert zonnepanelen op daken of aan gevels van woningen. Eigen energieopwekking levert direct winst op voor het klimaat en bespaart geld
- ⊕ Meer regie nemen bij spreiding van huisartsen en fysiotherapeuten over de provincie
- ⊕ Doarpswurk blijven ondersteunen met structurele subsidie
- ⊕ Gemeenten en zorgpartijen stimuleren bij het realiseren van nieuwe woonvormen voor ouderen en het wegnemen van belemmeringen

Frysk

De provinsje Fryslân is de earstferantwurdlike foar de ûntwikkeling en it fuortbestean fan it Frysk. It Frysk is de memmetaal fan in grut part fan de Fryske befolking. Dochs wurdt faaks oerskeakele nei it Nederlânsk as yn in selskip ien fan de dielnimmers yn it Nederlânsk reagearet. De ChristenUnie fynt it yn stân hâlden fan it Frysk wichtich en wol it sprekken en ferstean fan it Frysk oanmoedigje. Beide aspekten binne wichtich om de Fryske kultuer fierder te dragen.

Basisûnderwiis

Yn it ûnderwizen fan de twadde lânstaal binne skoallen de primêre útfierders. It taalûnderwiis wurdt droegen troch goede metoaden. Tagelyk ûntbrekt it yn it ûnderwiis oan in dúdlike kwalifikaasje struktuer. De ChristenUnie is fan miening dat it ûntbrekken fan kwalifisearre persoanen net as argumint brûkt wurde kin foar it krijen fan in ûntheffing op basisskoallen. De metoaden binne sa skreaun dat ek in fan hûs út Nederlânsktalige juf of master it Frysk goed begeliede kin. Lyk as dat ek bart mei it Ingelsktalige ûnderwiis op basisskoallen. Derby hoeve âlders der net oer yn te sitten dat it learen fan it Frysk in drompel oplevert foar it goed learen fan it Nederlânsk. Undersiken ha oantoant dat twatalige en sels trijetalige skoallen earder foarop rinne as efteroan.

Fuortset- en Middelber Berops Underwiis

Ek it fuortset- en middelber berops ûnderwiis kin net bûten in twatalige opset fan it kurrikulum, omdat der yn ferskate beropsfjilden in protte kontakten mei de lokale befolking plak fine. Yn de detailhannel, yn de soarch, yn it ûnderwiis en ek yn it deistich ferkear kin men net bûten in basale behearsking fan ús twadde lânstaal. De ChristenUnie trunet dêrom by de lânlike oerheid oan op yntegraal ûnderwiis fan beide talen op de skoallen yn it Fryske taalgebiet. Ek mei de ekstra fereaske finansjele middels. De skoallen kinne de taal ek praktisearje by it yn 'e kunde kommen mei de ferskate Fryske sporten en kulturele eveneminten. Sa komt it Frysk eigene yn de folle breedte oan bar.

De soarch en it Frysk

Hielendal as minsken yn noed binne, moatte hja harren yn harren memmetaal uterje kinne. Dêrom moatte wurknimmers yn de soarch it Frysk yn elts gefal passyf behearskje. Dat betsjut dat yn de oplieding fan soarchferlieners, ferpleechkundigen, dokters, agogyske meiwurkers en psychologen it passyf behearskjen fan it Frysk as ûnderdiel oanbean wurde sil en winsklik ek it aktyf behearskjen. De ChristenUnie wol dêrom yn oerlis mei de ûnderwiisinstellings yn it MBU en HBU it Frysk oanbiede yn tagonklike modulen dy't yntegraal diel útmeitsje fan de ferplichte modulen.

It bedriuwslibben en it Frysk

De stêds- en doarpsnammen binne op tal fan plakken suksesfol oersetten yn harren Fryske foarm. Yn de praktyk blike de arguminten tsjin dizze feroarings gjin hout te snijen. Ek nimme mear ûndernimmers it Frysk as liedend op yn harren kommunikaasje nei de ynwenners, sa as de earste Frysktalige supermerk yn Eastermar. Dit wurdt ek wurdearre troch de minsken fan bûten. De provinsje kin mei it posityf ynsetten op 'Praat mar Frysk' de toan sette, sadat mear bedriuwen oar de streep holpen wurde.

Frysk op de RUG

De provinsje Fryslân hat in bestjoersoerienkomst Fryske Taal en Kultuer (BFTK) mei de Ryksoerheid. Dizze ôfspraken wurde yn 2023 opnij makke. Doel is û.o. de Fryske taal yn it ûnderwiis yn it gehiel en dermei ek yn it wittenskiplik ûnderwiis te boargjen. Yn 2022 hat de Ryksuniversiteit Grins gjin heechlearaar oanstelt foar de stúdzje Fryske taal en kultuer. De ChristenUnie trunet oan op it hânhavenjen fan de ôfspraken: net allinnich troch ynfolling fan dizze learstoel, mar ek troch in folweardich lesprogramma oan de RUG.

Rjochtspraak en it Frysk

Yn de rjochtspraak hat elts it wetlike rjocht om it Frysk te brûken. Dit jildt nei ús betinken ek foar rjochtsaken dy om praktyske redenen bûten de provinsje plak fine.

Frysk en de Fryske ynstellings

Neist de skoallen hawwe organisaasjes as de Fryske Akademy, Tresoar, Omrop Fryslân en Afûk in wichtige taak, wêr't de oerheid bliuwend stipe oan jaan moat. Mei namme it noed hawwen foar it Frysk as part fan it Frysk erfgoed bringt mei har mei dat ek de lânlike oerheid hjir in kearn taak te ferfoljen hat.

Fryske literatuer

De Fryske literatuer fertsjinnet yn de kommene beliedsperioade ek stipe fan de provinsje. It skreaune Frysk is tige ôfhinklik fan literatuer. Yn it Nederlânsk besteane tal fan skreaune teksten sa as boeken, tydskriften, gebrûksoanwizings. Yn it Frysk fine jo sokke teksten amper. Dat makket it belang fan Fryske literatuer nammerste grutter. In taal kin yn in heechûntwikkele maatskippij pas duorsum bestean wannear't der yn lêzen en skreaun wurdt. Foar skreaune teksten binne auteurs en oersetters nedich, mei boeken en bondels dy't it publyk oansprekke. De ChristenUnie realisearret har dat it útjaan yn it Frysk op 't stuit in aktiviteit is foar idealisten. Der moat meast jild op talein wurde. Dat betsjut dat dit gjin sûne basis is foar de takomst. Dêrom fertsjinnet de marketing fan Frysktalige boeken foar bern, jong folwoeksenen en oare lêzers in ekstra ympuls.

Konkrete punten en boustiennen:

- ⊕ It Frysk bliuwt as taal in ferplicht ûnderdiel – leafst yntegraal mei pasjende kwalifikaasje struktuer – fan it basisûnderwiis
- ⊕ Ek foar de middelbere skoallen en it middelbere berops ûnderwiis wurdt it Frysk op in yntegrale wize oanbean en de learlingen yn 'e kunde brocht mei de Fryske kultuer
- ⊕ Foar Frysk as eksamenfak wurdt fierder wurke oan in sa yntegraal mooglike kwalifikaasje struktuer
- ⊕ De provinsje ferfollet yn it iepenbier ferkear in sadanige rol dat ek it bedriuwslibben har net skammet om it Frysk te brûken
- ⊕ Realisearjen fan in folweardige learstoel Fryske taal en kultuer op de Ryksuniversiteit Grins
- ⊕ Lykberjochting fan it Frysk as twadde taal yn de rjochtspraak
- ⊕ Frysk is ek erfgoed; stipe fan ryk en provinsje bliuwt nedich om ynstellings as de Fryske Akademy, Tresoar, Omrop Fryslân en Afûk yn stân te hâlden.
- ⊕ Aktive ynset fan de provinsje by it ûntwikkeljen en honorearjen fan plannen om it lêzen yn it Frysk te stimulearjen

Kunst en kultuur

De Fryske kultuur bevat meer elementen dan alleen het Fries. Mensen hebben creatieve talenten waarvan we actief en passief mogen genieten. Kunst en cultuur komen tot leven in de mienskip, in bibliotheken, musea, concertzalen en theaters. Het is belangrijk dat deze beschikbaar en toegankelijk blijven voor onze inwoners, omdat het plekken zijn waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. We willen dat ook de jeugd in contact komt met kunst en cultuur. Het beoefenen van kunst of het bespelen van een muziekinstrument stimuleert de creativiteit en het ontwikkelen van talenten. Een toegankelijk aanbod van kunst- en cultuuronderwijs is daarom van groot belang.

Wij willen dat de provincie een voortrekkersrol op zich neemt als het gaat om cultuur. Bijvoorbeeld als subsidieverstrekker, maar ook als opdrachtgever en beschermer van ons culturele klimaat en erfgoed.

Ny Poadium

Met de introductie van het nieuwe beleid Nij Poadium in 2020 is de culturele sector behoorlijk in beroering geraakt en - deels - ook in verwarring. Het is belangrijk weer rust in het veld te brengen. Hoewel het als positief wordt beoordeeld dat ook nieuwe initiatieven aandacht krijgen, leeft er vooral bij de vaste partijen onvrede. De financiële pot is niet groter geworden, het aantal spelers wel. Ook zijn verschillende instellingen hard geraakt door corona.

De provincie heeft de taak om het historisch besef te bewaken, ook op cultuurgebied. In het huidige beleid is de depotfunctie – het veilig bewaren van alle relevante culturele schatten – onderbelicht. Musea kunnen alleen op projectbasis subsidieaanvragen indienen. Daarmee komt de bewaarplicht onder druk te staan. Daar komt bij dat het rijk overweegt om Tresoar niet langer als kerntaak te zien. Hierdoor komt de bewaartak nog verder in de knel. Wij vinden dat het rijk hierin juist een grote verantwoordelijkheid heeft. Het kan niet zo zijn dat historische 'schatten' alleen met provinciaal geld worden bewaard.

Wij vinden dat Fryslân belang heeft bij een goed en evenwichtig cultureel speelveld. Niet alleen vanuit culturele motieven, maar ook vanuit economisch en toeristische motieven. Dit element moet in de subsidiëring een rol spelen. Het nieuwe beleid kan worden voortgezet, mits de huidige situatie voor de musea in stand wordt gehouden.

Cultuur en dialecten

De provincie Fryslân kent veel kleine talen. Verschillende regio's, steden en eilanden hebben een eigen taal, maar deze staan overal onder druk. Wij willen het gebruik van kleine talen stimuleren door een kenniscentrum op te richten. Door kleinschalige projecten kunnen kleine talen in de belangstelling komen te staan.

Monumenten

Bijzondere gebouwen, voorwerpen, tradities, foto's, films en verhalen tonen de geschiedenis van Fryslân. Dit is ons historisch erfgoed en moet beschermd worden. Ook de recente Friese geschiedenis verdient bescherming, zoals monumentale (kerk)gebouwen die cultuurhistorisch waardevol en beeldbepalend zijn.

Doarpswurk

Doarpswurk heeft zich enorm ingezet voor het goed functioneren van kleine gemeenschappen. Fryslân telt 412 dorpen. Afgezet tegen de 11 steden, is duidelijk hoe belangrijk de aandacht voor dorpen is. De verhuizing van de 'Doarpshuizenregeling' naar het Iepen Mienskipfûns (IMF) maakt de positie van Doarpswurk onzeker. Doarpswurk heeft echter veel kennis en contacten opgebouwd. Die kennis moet worden geborgd in toekomstig beleid. Daarom willen wij dat Doarpswurk blijvend wordt ondersteund met subsidie.

Iepen Mienskipfûns

Het Iepen Mienskipfûns (IMF) levert eveneens een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid en cultuur in dorpen en op het platteland. Het IMF verschaft eenmalige subsidies voor ontmoetingsplekken zoals dorpshuizen, voor verschillende doelen. Veel dorpshuizen en energiecoöperaties hebben inmiddels ondersteuning ontvangen. Daar staan wij helemaal achter. Ook een stichting die met veel vrijwilligers werkt, kan aanspraak maken op subsidie uit het IMF. Wij willen dat de provincie in dit fonds blijft investeren.

Onze speerpunten en bouwstenen:

- ⊕ Bewaren en zichtbaar maken van cultureel erfgoed; een kerntaak van de provincie
- ⊕ Structureel ondersteunen van musea
- ⊕ Aanmoedigen van nieuwe initiatieven als culturele podia en kunstvakonderwijs
- ⊕ Aanboren van nieuwe bronnen in de toeristische en economische sector om de culturele sector mede te financieren

**Verkiezingsprogramma
Provinciale Staten 2023-2027**

ChristenUnie Fryslân
Postbus 20120
8900 HM Leeuwarden
christenunie@fryslan.nl

ChristenUnie

 Geef geloof een stem